

УДК 336.226.3
JEL L66, M40, O10, O38
DOI 10.33244/2617-5932.6.2020.125-134

О. В. Панасюк,
к.е.н., доцент,
Університет ДФС України
e-mail: panasyukolga@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-8054-6908

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РИНКОМ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено сучасний стан розвитку алкогольного ринку в Україні. Виокремлено проблеми державного регулювання окремих сегментів цього ринку, а також визначено передумови виникнення нелегального обігу алкогольних напоїв та підходи до оцінювання бюджетних втрат від нього. Обґрунтовано необхідність удосконалення інституційного забезпечення протидії нелегальному обігу алкогольних напоїв поряд з упровадженням нових підходів до здійснення контрольно-наглядової діяльності на алкогольному ринку. Запропоновано інструментарій підвищення ефективності акцизного оподаткування алкогольного ринку.

Ключові слова: алкогольний ринок, акцизне оподаткування, державне регулювання алкогольного ринку, нелегальний обіг алкогольних напоїв, ухилення від сплати акцизного податку.

О. В. Панасюк. Совершенствование анализа и контроля по рынку алкогольных напитков в Украине

В статье исследовано современное состояние развития алкогольного рынка в Украине. Выделены проблемы государственного регулирования отдельных сегментов этого рынка, а также определены предпосылки возникновения нелегального оборота алкогольных напитков и подходы к оценке бюджетных потерь от него. Обоснована необходимость совершенствования институционального обеспечения противодействия нелегальному обороту алкогольных напитков рядом с внедрением новых подходов к осуществлению контрольно-надзорной деятельности на алкогольном рынке. Предложено инструментарий повышения эффективности акцизного налогообложения алкогольного рынка.

Ключевые слова: алкогольный рынок, акцизное налогообложение, государственное регулирование алкогольного рынка, нелегальный оборот алкогольных напитков, уклонение от уплаты акцизного налога.

Метою дослідження є формування комплексу пропозицій щодо вдосконалення контролю за ринком алкогольних напоїв з боку відповідних державних компетентних органів.

Постановка проблеми. Використання комплексного підходу до підвищення фіскальної ефективності національної податкової системи вимагає впровадження нових інструментів адміністрування податків. З огляду на розгортання фінансово-економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, особливу увагу варто звернути на дослідження застосовуваних сьогодні інструментів адміністрування податків на споживання, зокрема специфічного акцизу, який в Україні, з ухваленням 2010 року Податкового кодексу України, отримав назву акцизного податку. Одним з основних питань його застосування в Україні є наявність значного рівня нелегального обігу, що вимагає адекватних заходів реагування з боку компетентних органів. Вражає той факт, що рівень нелегального обігу алкогольних напоїв, за експертними оцінками, останніми роками сягав 40 % [1, с. 44]. У контексті зазначеного актуальність обраної проблематики не може викликати сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість пошуку підвищення ефективності державного регулювання ринку алкогольних напоїв, а також здійснення контролю за діяльністю відповідних господарюючих суб'єктів підтверджується великою кількістю досліджень з цієї проблематики. Зазначені питання були актуалізовані і шляхом проведення численних науково-комунікативних заходів як теоретичного, так і практичного характеру, де за результатами відповідних дискусій було сформовано ряд пропозицій щодо напрямів подальшого реформування механізму податкового регулювання алкогольного ринку. Окреслена проблематика висвітлювалася у багатьох наукових публікаціях, зокрема в цьому контексті варто виділити розробки С. Брехова, В. Коротуна, Т. Кошук, Н. Новицької, Я. Петракова, А. Соколовської, І. Хлебнікової та ін.

Однак виникнення нових ризиків у сфері акцизного оподаткування вимагає відповідного реагування. Особливо це стосується застосування новітніх технологій у сфері контролю за обігом алкогольних напоїв, а також упровадження нових підходів до здійснення податкового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні стан розвитку економіки України засвідчує потребу у здійсненні докорінних перетворень, ефективність яких залежатиме від реалізації заходів, спрямованих на побудову оптимальної системи державного регулювання економіки. Дієвість реалізації таких трансформацій прямо залежить від ефективності застосовуваних заходів податкової політики, адже економічні процеси регулюються з використанням комплексу інструментів, зокрема і фіскального характеру.

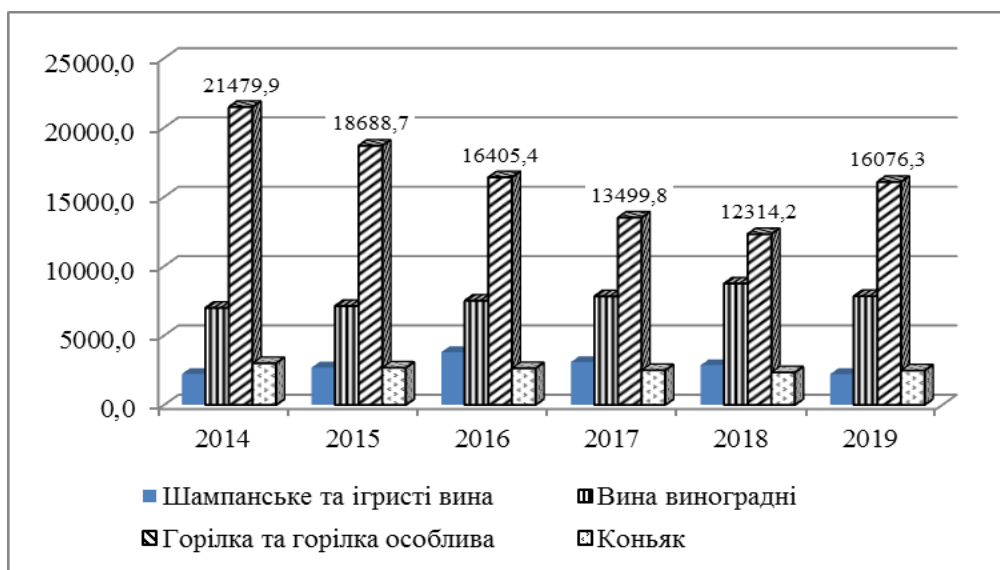
Однією з основних проблем, що виникають під час визначення стратегічних напрямів реалізації економічної політики, є потреба у вдосконаленні підходів до здійснення державного регулювання окремих товарних ринків, адже реалізація збалансованої державної політики в частині регулювання таких ринків потребує реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію випадків використання схем мінімізації податків; унеможливлення виводу на ринок контрабандної та контрафактної продукції; створення передумов для зниження рівня загрози здоров'ю населення за рахунок упровадження державної політики щодо обмеження споживання шкідливої для здоров'я людини продукції.

До складу проблемних ринків належить і ринок алкогольних напоїв, який у сучасних соціально-економічних умовах України є одним зі стратегічних, зважаючи на його фіскальну роль. Така ситуація пов'язана з тим, що сфера обігу алкогольних напоїв залишається однією з найбільш складних сфер державного регулювання в Україні, адже має різний рівень державного впливу – від державної монополії у спиртовій галузі до

регламентації конкретних вимог до діяльності приватних виробників алкогольних напоїв, а також суб'єктів оптової і роздрібною торгівлі такою продукцією.

Вітчизняний ринок алкогольних напоїв є одним з найбільш розвинених в Україні, однак і на сьогодні на цьому ринку відбуваються значні трансформації. У зв'язку з цим для отримання стабільного тренда розвитку коригування потребує і здійснювана політика у сфері контролю за обігом алкогольних напоїв на кожному етапі розвитку ринку. Тому важливого значення набуває формування базових критеріїв для перевірки правильності нововведень, які планується запровадити у цій сфері.

Наприклад, рівень виробництва горілки упродовж 2014–2019 років зменшився на 25,2 %. Водночас у разі збільшення ставки акцизного податку у 2,25 раза (з 56,42 до 126,96 грн з 1 л 100 % спирту) надходження акцизного податку зросли лише на 12,5 %.

Рис. 1. Динаміка виробництва основних видів алкогольних напоїв у 2014–2019 роках, дол.

Джерело: складено автором за даними URL: <https://rating.zone/rynok-alkoholnoi-produktsii/>

Основні засади формування та реалізації державної політики у сфері контролю за обігом алкогольних напоїв викладено в Законі України «Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» [3]. Чітка регламентація вимог, що висуваються суб'єктам господарювання, які здійснюють свою діяльність на ринку алкогольних напоїв, дає змогу органам державного управління регулювати склад і структуру виробників такої продукції, а також за допомогою упровадження адміністративних обмежень – режим оптової та роздрібною торгівлі.

Під час формування переліку загальних цілей та завдань удосконалення податкового регулювання ринку алкогольних напоїв потрібно брати до уваги наявні особливості окремих сегментів цього ринку. Зокрема, окремого розгляду потребують підходи до формування відповідної алкогольної політики. З огляду на наявність досить широкого

переліку алкогольних напоїв, які ст. 215 Податкового кодексу України визначені як підакцизні, необхідно враховувати особливості їхнього виробництва, наявні національні традиції та культуру споживання. Крім того, різні види алкогольних напоїв мають і різну еластичність попиту, на що потрібно зважати під час розроблення конкретних заходів податкового регулювання. Під час реалізації заходів, спрямованих на збільшення рівня акцизного оподаткування таких підакцизних товарів, варто враховувати можливість «перетікання» попиту з одного сегмента алкогольного ринку в інший, взаємозалежність загального обсягу споживання від його структури та ін.

Як показують статистичні дані, рівень виробництва алкогольних напоїв має спадну динаміку (рис. 1), що пов'язано як зі зниженням обсягу споживання цієї продукції, так і з наявністю комплексу проблем, які мають перманентний характер. До них відносять значний рівень нелегального обігу алкогольних напоїв, відсутність достатніх стимулів для формування якісних змін у структурі виробництва та споживання алкогольних напоїв, а також недостатню ефективність використання спеціальних інструментів регулювання алкогольного ринку [4, с. 273].

На думку представників бізнесу, збільшення рівня нелегального обігу алкогольних напоїв є наслідком підвищення ставок акцизного податку та закритості ринку для нових учасників. Це, у свою чергу, спричиняє шкоду не лише суспільним інтересам, але і самим виробникам товарів підакцизної групи. Адже всі урядові заходи щодо алкогольного ринку зосереджуються на підвищенні доходів бюджету від діючих учасників [6]. Збільшення акцизних надходжень за рахунок активізації ринкової конкуренції, а також зростання кількості платників податку навіть не беруться до уваги.

Відповідно до додатка XXVIII до глави 4 «Оподаткування» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [7] наша держава повинна наблизити своє законодавство до положень Директиви Ради 92/83/ЄЕС від 19.10.1992 у площині гармонізації структури акцизів на спирт та алкогольні напої, зокрема щодо уніфікації ставок акцизного податку для спирту й алкогольних напоїв у межах підкатегорій цієї групи гармонізованих підакцизних товарів, а також підвищити рівень ставок оподаткування окремих груп алкогольних напоїв до рівня мінімальних ставок у ЄС.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у внесенні змін до Податкового кодексу України щодо формування структури гармонізованих підакцизних товарів групи «спирт та алкогольні напої», а також розширення сфери застосування нульової ставки акцизного податку. Зазначене потребує виокремлення із зазначенням визначень таких акцизних підкатегорій: «пиво», «вино», «зброджені напої», «проміжні продукти» та «спирт етиловий». Причому необхідне досить суттєве коригування чинної вітчизняної структури підакцизних товарів. Наприклад, для цілей Директиви Ради 92/83/ЄЕС етиловим спиртом вважають усі товари, фактична міцність яких вища за 1,2 % об'єму, які охоплені кодами комбінованої номенклатури (КН) 2207 і 2208, навіть якщо ці товари є складовою товарів, зазначених в інших розділах КН; товари за кодами КН 2204, 2205 і 2206, фактична міцність яких є вищою за 22 % об'єму; питні алкогольні напої, які містять указані товари, незалежно від того, чи є вони розчинами [9, с. 225]. Також у Директиві [10] застосовуються інші одиниці виміру бази оподаткування: для пива – міцність, виражена у гектолітрах/градусах за шкалою Плато або у гектолітрах/градусах фактичної міцності в об'ємі готового продукту; для спирту – гектолітр чистого спирту за температури 20 градусів Цельсія; для вина та інших зброджених продуктів – гектолітр готового продукту.

Щодо використання фіскальних інструментів регулювання ринку алкогольних напоїв, то зміна підходів до акцизного оподаткування повинна передбачати поступову уніфікацію ставок акцизного податку та гармонізацію структури акцизного податку з урахуванням національних інтересів. Водночас для реалізації державної політики, спрямованої на зменшення нелегального обігу алкогольних напоїв, важливо враховувати як передумови та національні особливості тінізації економічних відносин загалом, так і вітчизняну специфіку ухилення від сплати акцизного податку з алкогольних напоїв зокрема.

Основним питанням забезпечення ефективності акцизного оподаткування алкогольних напоїв є застосування дієвого механізму здійснення контрольно-наглядової діяльності на ринку алкогольних напоїв. Як засвідчує досвід ЄС, ця діяльність може мати будь-яке законодавче регулювання [12, с. 6]. Зокрема, у Німеччині здійснення контрольно-наглядової діяльності на ринку алкогольних напоїв регулюється Податково-процесуальним кодексом (застосовується щодо всіх податків) та законами, які регламентують оподаткування окремими податками і зборами (у сфері справляння акцизів із спирту й алкогольних напоїв – чотирма законами щодо різних підгруп підакцизних товарів).

Удосконалення системи контролю за обігом алкогольної продукції є постійним предметом дискусій. Зокрема, в центрі обговорень перебувають питання посилення державного регулювання ринку алкогольних товарів, потреби у додатковому регулюванні коньячного сегмента, доцільності збереження державної монополії на виробництво спирту, упровадження системи наскрізного моніторингу руху алкогольних напоїв [14, с. 15]. Так, на сьогодні функції з реалізації державного контрольного впливу на алкогольному ринку досить розпорошені. Відповідно до положень п. 191.1 ст. 19 Податкового кодексу України на податкові органи покладені такі функції з формування та реалізації державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту й алкогольних напоїв:

- ліцензування діяльності суб'єктів господарювання з виробництва таких товарів, оптової торгівлі спиртом, оптової та роздрібною торгівлі алкогольними напоями й контроль за таким виробництвом;

- контроль у сфері виробництва, обігу та реалізації підакцизних товарів, контроль за їх цільовим використанням, що забезпечують міжгалузеву координацію у цій сфері;

- реалізація заходів, спрямованих на запобігання та виявлення порушень законодавства у сфері виробництва й обігу спирту й алкогольних напоїв; боротьбу з їх незаконним виробництвом, переміщенням та обігом;

- контроль за дотриманням законодавства щодо мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін на алкогольні напої та ін.

Водночас окремі функції з контролю за обігом алкогольних напоїв виконують підрозділи податкової міліції, Служби безпеки України, Національної поліції України та ін. Тому основним напрямом розбудови комплексної системи протидії нелегальному обігу спирту й алкогольних напоїв повинно бути саме вдосконалення організаційного (інституціонального) забезпечення державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом товарів підакцизної групи.

Удосконалення інституційного забезпечення протидії нелегальному обігу алкогольних напоїв поряд з упровадженням нових підходів до здійснення контрольно-наглядової діяльності на алкогольному ринку надасть змогу підвищити ефективність протидії ухиленню від сплати податків на алкогольному ринку, сприятиме його захисту від контрабандної та контрафактної продукції, а також надасть змогу перенести «точку

контролю» безпосередньо на рівень роздрібного продажу алкогольних напоїв. У свою чергу, рівень охоплення таким податковим наглядом, як показує досвід країн ЄС, обсяг і глибина контрольних дій мають залежати від рівня ризику платника податків щодо зловживань у сфері акцизного оподаткування. А отже, прийнятним для умов України є впровадження європейської практики щодо: механізмів і напрямів контролю; процедур проведення наглядових дій, а також обставин (питань), значущих для оподаткування, які мають підлягати перевірці; оцінювання рівня ризиковості платників акцизів та його коригування упродовж року; використання непрямих методів контролю; удосконалення нині діючих в Україні електронних систем контролю за обігом алкогольних напоїв.

Одним з інструментів підвищення ефективності контролю за обігом алкогольних напоїв є також удосконалення ліцензування діяльності суб'єктів господарювання цього ринку. У країнах ЄС надання індивідуальних дозволів (ліцензій) щодо діяльності на алкогольному ринку досить чітко регламентується шляхом формування відповідних вимог до учасників ринку. Перевірка дотримання цих вимог є заходом податкового нагляду. У разі встановлення фактів ухилення від оподаткування індивідуальний податковий дозвіл може скасовуватися і більше такому (податково ненадійному) суб'єкту господарювання не надаватися. За таким самим принципом надаються ліцензії (дозволи) на виробництво та експортно-імпорتنі операції з алкогольними напоями. Також передбачена можливість внесення фінансової гарантії, сума якої повинна відповідати ризику, притаманному ліцензованому виду діяльності.

Недостатньо ефективним в Україні також залишається застосування систем відстеження руху алкогольних напоїв від виробника до кінцевого споживача, а також верифікації сплати відповідних сум акцизного податку. Так, система податкової верифікації передбачає підтвердження сплати акцизного податку, а також легальності ввезення та права реалізації алкогольних напоїв [15, с. 8]. Податкова верифікація реалізується завдяки використанню марок акцизного податку. Водночас в Україні з ухваленням Постанови Кабінету Міністрів України від 12.02.2020 № 47 [16] зроблена спроба поєднати систему податкової верифікації з елементами відстеження руху алкогольних напоїв – QR-кодом та штрих-кодом (містять інформацію про найменування виробника/імпортера алкогольних напоїв, місцезнаходження потужностей виробництва, реєстраційний номер виробничого обладнання, найменування продукції, дату та час виробництва).

Передбачається, що змішана система будуватиметься за компонентним (модульним) принципом і в перспективі може бути розширена додатковим функціоналом з можливістю погашення акцизної марки під час її роздрібного продажу з використанням реєстраторів розрахункових операцій. Однак, як свідчить світовий досвід, під час використання систем податкової верифікації та систем відстеження [15, с. 88–91] найбільш ефективне паралельне функціонування цих двох систем. Зважаючи на особливості виникнення нелегального обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, більш доцільним є розгляд можливості окремого функціонування систем відстеження руху цих двох видів підакцизних товарів.

Висновки. З метою підвищення ефективності державного регулювання ринку алкогольних напоїв, зокрема з використанням податкових інструментів, потрібно реалізовувати такі заходи:

– удосконалення інституційного забезпечення протидії нелегальному обігу алкогольних напоїв шляхом перегляду функціоналу відповідних контролюючих органів;

– внесення змін до Податкового кодексу України щодо формування структури гармонізованих підакцизних товарів групи «спирт та алкогольні напої», визначення бази оподаткування, а також розширення сфери застосування нульової ставки акцизного податку;

– упровадження європейської практики контрольно-наглядової діяльності на ринку алкогольних напоїв щодо механізмів і напрямів контролю, процедур проведення наглядових дій з перенесенням «точки контролю» на роздрібну реалізацію;

– удосконалення процедур ліцензування діяльності суб'єктів господарювання алкогольного ринку;

– застосування роздільних систем податкової верифікації та відстеження руху алкогольних напоїв від виробника/імпортера до кінцевого споживача.

Розглянуті проблеми ринку алкогольних напоїв та запропоновані рекомендації щодо їх вирішення створюють базу для подальшого дослідження в напрямі контролю й оцінки ринку алкогольних напоїв в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коротун В. І., Новицька Н. В., Хлебнікова І. І. Нелегальний обіг алкогольних напоїв та тютюнових виробів в Україні: методика статистичної оцінки. *Світ фінансів*. 2018. № 2. С. 43–56.

2. Коротун В. І., Брехов С. С. Перспективи використання електронних систем контролю на ринку підакцизних товарів України. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2014. № 3 (66). С. 139–145.

3. Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1995. № 46. Ст. 345. URL: www.rada.gov.ua

4. Трансформація акцизної політики в Україні: монографія / за заг. ред. В. І. Коротуна. Ірпінь, 2015. 402 с.

5. Исаров О. Б. Теневой сектор в сфере алкогольного бизнеса: оценка и методы государственного воздействия. *Экономическая наука современной России*. 2001. № 2. С. 111–124.

6. Самойлов О. Акцизний бум: Наскільки подорожчає горілка в Україні. *112.ua*. 2016. URL: <https://ua.112.ua/statji/aktsyznyi-bum-naskilky-podorozhchaie-horilka-v-ukraini-294550.html>

7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони від 21 березня, 27 червня 2014 р. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344

8. Соколовська А. М., Петраков Я. В. Гармонізація адміністрування акцизного податку в Україні у процесі виконання Угоди про асоціацію. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 11. С. 389–394.

9. Коротун В. І., Новицька Н. В., Хлебнікова І. І. Гармонізація класифікації спирту та алкогольних напоїв у контексті виконання вимог Угоди про асоціацію України з ЄС. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 7. С. 221–228.

10. Щодо гармонізації структур акцизних зборів на спирт та алкогольні напої: Директива Ради ЄС від 19.10.1992 № 92/83/ЄС. URL: <http://www.minjust.gov.ua/45885>

11. Кошук Т. В. Адаптація податкового законодавства України стосовно справляння акцизного податку до директив ЄС. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 3 (72). С. 52–67.
12. Макаренко В. В., Коротун В. І. Акцизний збір в регулюванні споживання алкогольних напоїв та тютюнових виробів. *Таврійський науковий вісник*. 2009. Вип. 67. С. 322–328.
13. Протидія нелегальному обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів: досвід країн ЄС та ОЕСР / за заг. ред. В. І. Коротуна. Київ: Алерта, 2017. 66 с.
14. Брехов С. С. Напрями вдосконалення системи контролю за обігом спирту та алкогольних напоїв в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 14–21.
15. Модернізація системи контролю за обігом тютюнових виробів / за заг. ред. Н. В. Новицької. Ірпінь – Хмельницький, 2020. 120 с.
16. Деякі питання маркування алкогольних напоїв: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.02.2020 № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74-2020-%D0%BF#Text>

REFERENCES

1. Korotun, V. I., Novycjka, N. V., Khljebnikova, I. I. (2018). Nelegalnyj obigh alkogholnykh napojiv ta tjutjunovykh vyrobiv v Ukrajinі: metodyka statystychnoji ocinky [Illicit trafficking in alcoholic beverages and tobacco products in Ukraine: a method of statistical evaluation]. *Svit finansiv*, (2), 43–56.
2. Korotun, V. I., Brekhov S. S. (2014). Perspektyvy vykorystannja elektronnykh system kontrolju na rynku pidakcyznykh tovariv Ukrajinі [Prospects for the use of electronic control systems in the market of excisable goods in Ukraine] *Naukovyj visnyk Nacionaljnogho universytetu DPS Ukrajinі*, (3(66)), 139–145.
3. Verkhovna Rada Ukrainy. (1995). Pro derzhavne reghuljuvannja vyrobnyctva ta obighu spyrtu etylovogho, konjyachnogho ta plodovogho, alkogholnykh napojiv ta tjutjunovykh vyrobiv: Zakon Ukrajinі [About the state regulation of production and circulation of ethyl, cognac and fruit alcohol, alcoholic beverages and tobacco products: Law of Ukraine]. URL: www.rada.gov.ua
4. Korotun, V. I. (2015). Transformacija akcyznoji polityky v Ukrajinі [Transformation of excise policy in Ukraine]. Irpin.
5. Isarov, O. B. (2001). Tenevoy sektor v sfere alkogolnogo biznesa: otsenka i metody gosudarstvennogo vozdeystviya [The informal sector in the alcohol business: assessment and methods of government influence]. *Ekonomicheskaya nauka sovremennoj Rossii*, (2), 111–124.
6. Samojlov, O. (2016). Akcyznyj bum: Naskiljky podorozhchaje ghorilka v Ukrajinі. *112.ua*. [Excise boom: How much vodka is more expensive in Ukraine]. URL: <https://ua.112.ua/statji/aktsyzyjni-bum-naskiljky-podorozhchaie-horilka-v-ukraini-294550.html>
7. Ughoda pro asociaciju mizh Ukrajinuju, z odnijeji storony, ta Jevropejskym Sojuzom, Jevropejskym Spivtovarystvom z atomnoji energhiji i jikhnimy derzhavamy – chlenamy, z inshoji storony vid 21 bereznja, 27 chervnja 2014 r [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, of 21 March, 27 June 2014]. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344

8. Sokolovs'jka, A. M., Petrakov, Ja. V. (2017). Gharmonizacija administruvannja akcyznogho podatku v Ukrajinі u procesi vykonannja Ughody pro asociaciju [Harmonization of excise tax administration in Ukraine in the process of implementation of the Association Agreement]. *Biznes-Inform*, (11), 389–394.

9. Korotun, V. I., Novyc'jka, N. V., Khljebnikova, I. I. (2018). Gharmonizacija klasyfikacii spyrtu ta alkogholjnykh napojiv u konteksti vykonannja vymogh Ughody pro asociaciju Ukrajinu z JeS [Harmonization of classification of alcohol and alcoholic beverages in the context of compliance with the requirements of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Biznes-Inform*, (7), 221–228.

10. Dyrektyva Rady JeES vid 19.10.1992 № 92/83/JeES. Shhodo gharmonizaciji struktur akcyznykh zboriv na spyrt ta alkogholjni napoji [Regarding harmonization of structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages]. URL: <http://www.minjust.gov.ua/45885>

11. Koshhuk, T. V. (2015). Adaptacija podatkovogho zakonodavstva Ukrajinu stosovno spravljannja akcyznogho podatku do dyrektyv JeS [Adaptation of the tax legislation of Ukraine regarding the collection of excise tax to the EU directives]. *Naukovi praci NDFI*, (3(72)), 52–67.

12. Makarenko, V. V., Korotun, V. I. (2009). Akcyznyj zbir v rehuljuvanni spozhyvannja alkogholjnykh napojiv ta tjutjunovykh vyrobiv [Excise duty in the regulation of consumption of alcoholic beverages and tobacco products]. *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk*, (67), 322–328.

13. Korotun, V. I. (2017). Protydija neleghal'nomu obighu alkogholjnykh napojiv ta tjutjunovykh vyrobiv: dosvid krajin JeS ta OESR [Combating the illicit trafficking of alcoholic beverages and tobacco products: the experience of the EU and OECD]. Kyjiv: Alerta.

14. Brekhov, S. S. (2013). Naprjamy vdoskonalennja systemy kontrolju za obighom spyrtu ta alkogholjnykh napojiv v Ukrajinі [Directions for improving the control system for alcohol and alcoholic beverages in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh pracj Nacional'nogho universytetu derzhavnoji podatkovoji sluzhby Ukrajinu*, (1), 14–21.

15. Novyc'jka, N. V. (2020). Modernizacija systemy kontrolju za obighom tjutjunovykh vyrobiv [Modernization of the control system for tobacco products]. Ipinj – Khmel'jnyckyj.

16. Kabinet Ministriv Ukrajinu. (2020). Dejaki pytannja markuvannja alkogholjnykh napojiv [Some issues of labeling of alcoholic beverages]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74-2020-%D0%BF#Text>

Olga V. Panasiuk, PhD in Economics, Associate Professor, University of the State Fiscal Service of Ukraine

Improvement of Analysis and Control of the Alcoholic Beverage Market in Ukraine

The article examines the current state of development of the alcohol market in Ukraine. The problems of state regulation of certain segments of this market are highlighted, as well as the preconditions for the emergence of illicit trafficking in alcoholic beverages and approaches to estimating budget losses from it are identified. The tools of increase of efficiency of the excise taxation of the alcohol market are offered.

The purpose of this article is to form a set of proposals to improve control over the market of alcoholic beverages by the relevant state competent authorities.

The methods used in writing the article include analysis and comparison.

The domestic market of alcoholic beverages is one of the most developed in Ukraine, but even today this market is undergoing significant transformations. In this regard, it is important to form basic criteria to verify the correctness of innovations that are planned to be introduced

in this area. According to statistics, the level of alcohol production is declining, due to both the decline in consumption of these products and the presence of a range of problems that are permanent. These include a significant level of illicit trafficking in alcoholic beverages, the lack of sufficient incentives for the formation of qualitative changes in the structure of production and consumption of alcoholic beverages, as well as the lack of efficiency in using special tools to regulate the alcohol market.

According to business representatives, the increase in the level of illicit trafficking in alcoholic beverages is a consequence of higher excise tax rates and market closure for new entrants. This in turn harms not only the public interest, but also the producers of excisable goods. The main issue of ensuring the effectiveness of excise taxation of alcoholic beverages is the application of an effective mechanism for control and supervision in the market of alcoholic beverages. One of the tools to increase the effectiveness of control over the circulation of alcoholic beverages is also to improve the licensing of economic entities in this market. In the EU countries, the issuance of individual permits (licenses) for activities in the alcohol market is quite strictly regulated by the formation of appropriate requirements for market participants. Verification of compliance with these requirements is a measure of tax supervision.

Key words: *alcohol market, evasion of excise tax, excise taxation, illegal circulation of alcoholic beverages, state regulation of the alcohol market.*

Стаття надійшла до редколегії 9 листопада 2020 року